

IVANKA
DEVĀTĀ
ŠŤASTNÁ
ZA VŠECH
OKOLNOSTÍ

Šťastná za všech okolností

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Ivanka Devátá

Šťastná za všech okolností – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

IVANKA
DEVĀTĀ
ŠŤASTNĀ
ZA VŠECH
OKOLNOSTÍ

Praha 2021

© Ivanka Devátá, 2021
© Marie Formáčková, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-267-2113-0
ISBN e-knihy 978-80-267-2129-1 (1. zveřejnění, 2021) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-2130-7 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-267-2128-4 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

*„Až umřu, kluci,“ říkám svým synům,
„chci, abyste věděli, že jsem byla šťastná,
protože já dovedla být šťastná za všech okolností.“*

ANO, NARODILA JSEM SE

Narodila jsem se. Zrovna jsem tak neměla do čeho píčnout, a tak jsem šla a narodila se. Vybrala jsem si blbě, 27. listopad 1935. Ročník nechme stranou, s ním už jsem se vyrovnala, ale co všechno následovalo! Ještě mi nebyly čtyři roky, když začala druhá světová válka, jako dvanáctiletá jsem slyšela v rádiu, že se někdo vrátil z Hradu a že tenhle únor už se jednou provždy bude jmenovat Vítězný. Přišla padesátá léta, v roce 1968 nás „zachránili“ bratři, pár let na nás dohlíželi, pak se odporoučeli, a zase přišel koronavirus.

Jak mně bylo dobře, když jsem si medila v tepličku u maminky! Když mě vyvrhli, byla zima a mě vozili na čerstvý vzduch, o který jsem bezpochyby vůbec nestála. Taky jsem si mohla vybrat pro svou premiéru lepší měsíc, nějaký teplejší. Narodila jsem se v Praze v porodnici U Apolináře, kde se po letech narodil i můj mladší syn Adámek, zatímco starší Mareček přišel na svět v Podolí. První moje bydliště bylo v Nuslích, čísla popisného jsem si tenkrát nevšimla a pak jsem se na to nikoho nezeptala. Až později, když nebylo koho se ptát, jsem pochopila, kolik dů-

ležitých detailů ze svého života neznám. Ale už s tím nějak musím dožít.

Celý život odpovídám na otázku, proč se jmenuji Ivanka. Jde o původní jméno, nikoliv zdvojnásobení. Půjčila jsem si knihu o jménech, kde bylo uvedeno, že křestní jméno Ivana, jako protiklad mužského Ivan, do padesátých let neexistovalo. Ovšem jméno Ivanka ano, navíc se tak jmenovala chorvatská malířka Ivanka Bukovac-Javorski, která vystudovala pražskou AVU a malovala krásné portréty. Pratetu, která se stala mou kmotrou, zaujala nejen svým malířským uměním, ale i svým jménem. Prateta měla k malířství velmi blízko, neboť byla manželkou prastrýce Gustava Porše, akademického malíře. Později mi šla na nervy tím, jak mluvila, třeba místo „v poledne“ zásadně říkala „ch poledne“. Každopádně díky ní nejsem Stanislava, ale Ivanka.

V Praze jsme žili tak krátce, že jsem si z ní nestihla nic zapamatovat, ostatně ani Ostrava, kam jsme se posléze přestěhovali, neboť tatínek se tam stal dirigentem rozhlasového orchestru, na tom nebyla líp. V hlavě mi zůstalo jenom koupaliště v Radvanicích, kam se mnou maminka jako s miminem chodila, ale jenom proto, že mi o tom vyprávěla. Já se na něj nepamatuji, ale prý je tam krásně.

Měla jsem zřejmě mnohem přízemnější starosti, než byly krásy světa. Chutnalo mi, jen jsem kynula, v roce jsem vážila dvanáct kilo, prý jsem udělala

dvanáct kroků a měla dvanáct vlasů. To byla pravda, protože hlavu jsem měla jinak úplně holou. Ale zcela jistě mě to netrápilo. Jednou mě fotili, já v ruce držím stehno a tvářím se spokojeně. Určitě mě s tím stehnem fotit původně nechtěli, ale dovedu si představit, jak jsem řvala, když mi ho chtěli vzít.

Maminka mě kojila do roka, díky čemuž jsem zřejmě překonala pozdější děsivý životní styl u divadla, kdy jsem ve spěchu zhltnula párek a letěla z divadla do televize nebo naopak. Jako dítě jsem jednou onemocněla. Moje titěrná maminka, která měřila sotva sto padesát centimetrů a měla tak malou nožku, že jsem její svatební střevíčky neobula ani ve dvanácti, se vyčerpaně potácěla za kočárkem, v němž mě vezla, a sousedé se jí účastně vyptávali: „Copak, paní Blaženko? Vy jste byla nemocná?“

„Já ne, ale Ivuška,“ odpověděla zesláblá maminka a ukázala na mne, uřvanou holčičku kypící zdravím.

Bylo mi přes padesát, když mi zavolal pán, představil se jako Beneš a sdělil mi, že má moji fotku, kde jsem jako akt. To mě zaujalo. Přehodila jsem si nohu přes nohu, neboť jsem se domnívala, že mluvím s vyděračem, a očekávala jsem, že mi budou předloženy podmínky, za jakých se můžu vykoupit, nechtěla jsem si to s ním rozházet. Jenomže se ukázalo, že jde o tatínka jakési Alenky, se kterou jsem si jako dítě hrála u vody a někdo nás vyfotil. Ani jedna z nás nemá plavky.

Tatínek mě prý jednou vzal na koupališti do vody, držel mě v náručí, já se mlela a vyklouzla mu. Okamžitě jsem zmizela pod hladinou, on mě v té kalné vodě hledal, a když mě konečně našel a vylovil, tak jsem nadšeně pronesla: „Etě plavat.“

Když jsme šli z koupaliště domů, lidé si na nás ukazovali a říkali: „To je ta holčička, co se topila a chtěla ještě.“

Jedla jsem výborně, až na jednu výjimku. Přes celou kuchyň jsem prskala krupičnou kaši a asi bych to udělala i dnes, ale naštěstí mi ji nikdo nenutí. V pořadu *Prostřeno* v televizi Prima, na který jsem se zrovna dívala, jeden soutěžící pronesl, že jí všechno až na krupičnou kaši, kterou nenávidí. „To je můj člověk!“ zajásala jsem a začala mu fandit.

Jezdívali jsme často do Skutče k babičce a dědečkovi a maminka denně psala tatínkovi do Ostravy dopisy, kde mu líčila, co jsem ten který den dělala a jak jsem se chovala. Když jsem byla hodná, psala o mně jako o Ivunce nebo Ivušce, když jsem zlobila, tak napsala: *Ivuna celou noc nespala...* V jednom dopise maminka tatínkovi sdělila, že vyhazují všechny hračky, kromě peněženky. Ta se mi líbila, byla jsem chytré dítě.

MAMINKA, TATÍNEK & SPOL.

Maminka byla v domácnosti, pracoval pouze tatínek, jak bývalo obvyklé, neboť dámy z lepší společnosti tenkrát nepracovaly. Ona sama sice vznešený původ neměla, nicméně její rodina bydlela na náměstí v záložně, a to bylo něco! K tomu byla hezká jako obrázek. Na místním bále jednou měla být zvolena za královnu krásy herečka, která tam zavítala, ale maminka porotě tak učarovala, že nakonec byly zvoleny královny dvě a o ceny se podělily. Herečka dostala dárkový koš a maminka šerpu.

Kdo by se tatínkovi divil, že k ní vzplanul, když ho jménem ctihodných skutečských měšťanů přišla požádat o koncert. Říkalo se o ní, že je nejkrásnější děvče z chrudimského okresu, a tak tatínek nejen zahrál, ale k tomu se i zamiloval.

Začali spolu chodit a brali se, když bylo mamince osmnáct a tatínkovi o deset let víc. Její rodiče ho jako staršího, moudřejšího a zřejmě i zkušenějšího požádali, aby aspoň čtyři roky neměli děti. Tak se i stalo a tatínek se do toho obul až posléze. Během chození si vyměňovali dopisy, v nichž se maminka stylizovala

do role romantičky, kterou určitě byla, neboť si dopisovala nejen s tatínkem, ale také s jakýmsi Pepkem, Oldou a Šlemrem.

Maminka studovala v Chrudimi, kam jezdila vlakem, a jak jsem pochopila, tak právě při těchto cestách byla spousta příležitostí k hříchu. A tak jí rodiče pro jistotu poříдили v Chrudimi byt, aby květ její nevinnosti uchránili. Ale kdo ví, jestli se jim to povedlo. S tatínkem zřejmě měla už před svatbou techtle, s mechtlemi si tak jistá nejsem. Každopádně v jednom dopise jí tatínek psal: *Blaženko, ty jsi tak vynalézavá!* Teprve po přečtení maminičiny korespondence jsem pochopila, proč mě od čtrnácti podezřívavě sledovala. Zřejmě podle hesla: *Podle sebe soudím tebe*. Jenomže mě podezřívala zbytečně, já byla dlouho čistá jako lilie.

Tatínek to měl na rozdíl od maminky v dětství těžké. Jeho otec byl obuvník a také výborný muzikant, ale zemřel, když tatínkovi bylo šest let. Ovšem babička Homoláčová nezahálela a velmi brzy se opět provdala a porodila dalšího syna. Manžel však zemřel, tak se provdala potřetí a měla dceru Marii. Moje maminka jako svobodná tatínkovi psávala: *Potkala jsem tvou milou sestřičku*, ovšem po sňatku jí neřekla jinak než Mériina.

Mériina si vzala Rudu, velmi hezkého člověka, přestěhovali se do Maršova a měli několik pohledných synů. Jednou jsme k nim přijeli na lyže, bylo to u nich fajn, byli na nás vlídní a nikdy nezapomenu, jak krás-

ně se u nich spalo. Uložili nás v místnosti, kde se ne-topilo, my ulehli do ledových peřin, ale když jsme si je zahřáli, byla to slast.

Tatínkova rodina žila ve Fimberku, což je čtvrt' Skutče. Byli chudí a babička rozvázela mléko, později to dělal tatínek, po něm to zdělila Mérina. Tatínek se vyučil cukrářem, i když od dětství hrál na housle, a že má talent, tvrdili všichni, kdo ho slyšeli. Jenomže na studium hudby peníze nebyly. A tak se v Olomouci učil péct dorty a kremrole, ale jestli něco z toho uměl, to zůstalo utajeno. Ovšem ani při šlehání těsta housle neopustil, chodil hrát do spolku Dalibor a pravidelně cvičil. Na houslích mu tenkrát scházela jedna struna, což rozpoznala zřejmě hudebním sluchem obdařená žena, která bydlela v protějším domě. Ta dobrá paní tatínkovi strunu zakoupila a zapsala ho právě do hudebního spolku Dalibor.

Talent hudební převládl nad cukrářským, a tak tatínek šel po vyučení na konzervatoř do Prahy. Jeli-kož babička ho živit nemohla, tak se živil sám. Byd-lel s kamarádem v podnájmu, spali kvůli štěnicím na pianě, a když si hned nevypili kafe, tak jim do rána zamrzlo. Aby se uživil, opisoval texty třeba pro Arna Nováka a také mi vyprávěl, že Renáta Tyršová, man-želka Miroslava Tyrše a dcera Jindřicha Fügnera, což jsou zakladatelé Sokola, jim nosila buchty z dobročin-ného spolku České srdce, který spoluzaložila.

V létě hrál s dalšími spolužáky u moře, což prý

bylo fajn, protože když foukal vítr a jim litaly noty, tak měli volno. A u moře je vlastně vítr pořád. Tatínek studoval na varhanním oddělení u Bedřicha Antonína Wiedermanna, skladbu u Jaroslava Kříčky a dirigování u Otakara Ostrčila a Václava Talicha. Po absolvování konzervatoře se učil dál, ve hře na housle byl žákem Jindřicha Felda, dirigovat ho učili Pavel Dědeček a Václav Talich, na skladbu docházel k Vítězslavu Novákovi.

Pak řídil salonní orchestr v Grand hotelu Šroubek na Václavském náměstí v Praze a hrál na housle v různých pražských orchestrech. Vydal se i do světa, hrál v Berlíně, Curychu, Mnichově nebo St. Gallenu. Když se vrátil, stal se členem Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK, nejprve jako tympanista, později jako houslista a dirigent. Když se oženil a měl rodinu, stal se dirigentem rozhlasových orchestrů v Ostravě, v Brně a poté v Plzni, kde také založil a řídil Plzeňské orchestrální sdružení, učil tam na konzervatoři a byl i dirigentem jejího symfonického orchestru.

Mrzí mě, že jsem se ho nikdy nezeptala na jeho milostný život. Ženil se v osmadvaceti, panic určitě nebyl – cesty po světě, hraní u moře, to přímo k hříchu svádělo. Podle občasných narážek maminky pouze usuzuji, že asi měl něco s nějakou řeznicí, protože mu předhazovala „tlustý od šunky“ a tvářila se významně.

Kdybych se ho víc ptala, mohly být moje vzpomínky košatější. Takhle si vybavím třeba jednoho jeho

žáka, který jednou přinesl třešně a řekl: „Přinesl jsem vám tři kila třešní.“ A na židli, na níž tatínek sedával, zmizel lak, zřejmě ho svou usilovností vypotil.

Častěji než k tatínkově mamince a sestře jsme jezdili v mém dětství k prarodičům Poršovým, ale ani tuto druhou babičku jsme nezanedbávali. Když mi bylo asi deset a byli jsme u ní na návštěvě, podala mi takový menší futrálek a že prý je to pouzdro na tužky. Otevřela jsem ho a uvnitř byly hodinky. Měla jsem z nich radost, takový dárek jsem nečekala. Babička byla řečná a některé její výroky mám v paměti dodnes. Třeba jednou přišel tatínek ke stolu a zeptal se: „Jé, kde je maso?“ A babička mu řekla: „Sedni si na prdel, tam je masa dost!“

Tatínka ovšem vychovala dobře. Když jsem si četla jeho dopisy, které jsem až teprve nedávno našla uložené v krabici, žasla jsem, jaký byl gentleman a jak ctil rozdělení rolí v rodině. Mamince v jednom dopise třeba psal, ať se o takové záležitosti, jako je například vymalování bytu, nestará, protože to je věc muže. To mně takovou větu nikdy žádný nenapsal, a že jsem těch dopisů v životě také dostala dost. Přitom naši moc peněz neměli, i to jsem vyčetla z dopisů. Všechno měli na splátky, dokonce i klavír, mezi jehož klávesy nakapala spousta mých slz, když jsem musela cvičit etudy. Když tatínek zemřel, brácha dal piano komusi za basu piv. I s těmi mými slzami.

— — —

S tatínkem jsem měla celý život vřelý vztah, na prstech jedné ruky bych spočítala naše konflikty – odehrávaly se v dětství, vždy mou vinou, a v dospělosti už nikdy k žádným nedošlo. S maminkou to bylo jiné. S tou jsem měla řadu výstupů. Když jsem navštěvovala taneční, chtěla jsem si jednou vzít krásné bleděmodré šaty s plisováním, které mi slušely, ale maminka trvala na tom, že si vezmu růžové, přešívané, které jsem kdysi měla jako družička na svatbě.

Hádaly jsme se, maminka dostala žlučnickový záchvat. Ostatně záchvaty ovládala dokonale, když jí později žlučník vyndali, tak zase mívala záchvaty srdeční. Tenkrát před tanečními prohlásila, že tedy nemusíme jít nikam. Řekla jsem, že tedy dobře, a šla jsem si číst. A byl tu další důvod k záchvatu.

Maminka tvrdila, že jsem na ni alergická, ale já myslím, že náš vztah byl docela normální, jak to mezi matkami a dcerami bývá. Naopak jsem uměla její kvality ocenit. Měla překrásný rukopis, jako absolventka obchodní školy ovládala těsnopis. V jejích dopisech jsou některá sdělení napsaná těsnopisem, asi to budou velká tajemství, ale já je nikdy vyluštit nechtěla. Tajemství má zůstat tajemstvím.

Hádala jsem se s ní, když jsem se ptala: „Proč?“, odpovíděla: „Protože proto!“ Když jí bylo horko, museli se všichni svléknout, když jí byla zima, zase jsme se museli obléknout. Všechno muselo být podle ní a já si vždy říkala, jak je asi tatínkovi, jehož poslouchá ce-

lý orchestr, a doma se musí řídit podle dirigujícího stopadesáticentimetrového prcka.

Uměla výborně hysterické scény. Když jsem něco provedla, tak mě honila kolem stolu. Jednou jsem jí chytila ruce, ale ona si stejně způsob mého potrestání našla. Bez varování na mě plivla. A mířila přesně.

Byla urážlivá. Když třeba vařila nudle a dožadovala se pochvaly, vyhověla jsem jí a jen podotkla, že mohly jít z vody o chvilku dřív. Neřekla nic, ale druhý den, když se chystala dělat bifteky, šla za mnou a pravila: „Jak tedy mám udělat ty bifteky, když neumím vařit?“

„No, bifteky neumíš,“ řekla jsem jí. Dávala je totiž do studeného omastku, ony pustily vodu a místo smažení se dusily.

Jednou přijela s tatínkem na návštěvu, když už jsem byla vdaná a měla rodinu. Udělala jsem k obědu vepřo knedlo zelo, poté jsem nabídla kávu, kterou ona nechtěla. Rozdala jsem kávu ostatním, ona se posadila na stoličku do kouta, a když se jí tatínek zeptal, proč s námi nesedí u stolu, tak uraženě pronesla: „Když mi nikdo nic nenabídne...“

Ale byla to maminka a já se podle toho k ní chovala. Když odcházela, byla jsem na ni moc hodná, byla na konci života v ústavu, pořád jsme za ní jezdili, starali se o ni a snažili se ji pobavit. Jednou mi pochválila sukni, a dokonce si ji chtěla zkusit, ovšem při další návštěvě už mě ani nepoznala.

Když zemřela, bratr byl s rodinou v Řecku na dovolené. Zařídila jsem proto pohřeb na později, aby se stihl vrátit, objednala věnce z živých květů, připravila si komplet smuteční oblečení a odjela do maminičina plzeňského bytu, abych tam dala všechno do pořádku. Oblečení mi měl přivést syn Marek, abych se s ním nemusela tahat vlakem.

Bylo léto, měla jsem lehké oblečení a světlé sandálky na nízkém podpatku. S Markem jsem ještě večer před pohřbem volala, abych mu připomněla svoji garderobu, samozřejmě na to myslel, protože není přece blbý. Druhý den mi volal z auta, že ty moje svršky a boty v Praze zapomněl, ale už je tak daleko, že nemá smysl se vracet.

„Tak mi aspoň někde cestou kup černé boty!“

„Já si doma zapomněl i peníze a platební kartu.“

V maminičině skříni jsem našla černé sametové šaty, černé elegantní psaníčko, tak jsem si to půjčila. Na maminku ležící v rakvi jsem se šla podívat. Sama, nikdo další k tomu neměl odvahu. Stála jsem nad ní, v růžovém kostýmku skoro omládla, a jako bych ji slyšela: „Ještě mě nepochovali, a už nosí moje šaty!“

Naštěstí nemohla vidět moje nohy. Žádné její boty mi nebyly. A tak jsem se během smutečního obřadu snažila svoji obuv co nejvíc schovávat, ale myslím, že bdělým smutečním návštěvnicím nic neušlo.

„No, hlavně že jste přišla,“ řekla mi jedna z nich.

Naštvala mě, a dokonce o trochu víc než můj zapomětlivý syn.

„Abys věděl, každému to vyprávím,“ řekla jsem mu po letech.

„Já taky,“ odpověděl.

BRNO POPRVÉ

Když mi byly čtyři roky, přestěhovali jsme se do Brna, kde jsem prožila nezapomenutelná a nádherná léta. Bydleli jsme ve Francouzské ulici blízko Cejlu, ale v roce našeho přestěhování byla ulice přejmenována na Franz-Schubert-Strasse, k původnímu jménu se vrátila zase až po válce. Ale to jsem vůbec nevnímala. Nastěhovali jsme se do novostavby, byt byl velmi hezký, jeden a půl pokoje, kuchyň, velká předsíň, balkon.

Naše sousedka se jmenovala Nepožitková, měla dvě dcery a já se s jednou z nich potkala, když jsem po mnoha letech do Brna přijela a spolu s kamarádkou se šla do našeho někdejšího domu podívat. Do bytu, kde jsme bydleli, jsem se nedostala, údajně ho úplně vybydlel nějaký pán, prý profesor, ale dveře sousedního bytu se nám otevřely. Dcera paní Nepožitkové nás pozvala dál a mě všechno dojívalo k slzám. Pořád stejné ústřední topení, stejná podlaha, kterou její maminka každý týden usilovně drhla... A ještě mi ukázala fotografii s malou holčičkou a tou jsem byla já osobně.

Některé věci se nezměnily, jiné zase ano. Chtěla jsem si spolu s kamarádkami Evou a Světlou projít cestu,

kteřou jsme absolvovaly nesčíslněkrát, když jsme se vracely ze Sokola, a to v kteroukoliv roční dobu a často za tmy. Nikdy mě ani nenapadlo, abych se bála, a strach o mě neměli ani rodiče. Ale když jsme tudy šly v našich požehnaných letech, v polovině jsme se otočily a vrátily se. Ulicí se potulovaly prapodivné existence, jejichž pohledy byly lačné. Zcela očividně ovšem neprahly po nás, ale po obsahu našich kabelek.

Když jsem začala chodit do první třídy, požádala maminka jednoho z mých nových spolužáků, Fandu Ragase, aby mě doprovodil. Fanda to vzal odpovědně a vážně, nejenže mě doprovázel do školy a ze školy, ale ještě mi nosil aktovku. „Ženich! Ženich!“ řvaly na něho děti, ale on to ustál a svou misi vykonával dál.

Volné chvíle jsme trávili na klepadle na koberce, v Brně se říkalo na klepači, to bylo tělocvičné nářadí našeho mládí, které nechybělo snad na žádném dvoře. Vysavač sice už existoval, ale vlastnil ho málokdo, a tak se koberec čas od času přehodil přes železný rám klepadla a zbavil se prachu náčiním, které se označovalo různě – klepáč, klepačka, plácačka, prakr či prakl. Vlastnila ho každá rodina, byl z proutí a hodil se nejen na koberce. My děti se na klepadle houpaly, dělaly veletoleč, zkoušely se přitahovat a k tomu nám hrozně chutnal chleba se sádlem a cibulí.

Milovala jsem svátek, kterému se říká Boží tělo, ale správně se jmenuje Slavnost Těla a krve Páně. Patří k němu procesí, kdy lidé vyjdou z kostela v průvodu,

který se na čtyřech místech zastaví k vykonání pobožností. Naši mi vždycky pořídili krásné šatičky, maminka zašla večer do květinářství, aby nakoupila květiny, kterými mi druhý den vyzdobila košíček. Lidé na nás házeli z oken pivoňky a bylo to moc hezké. Jen moje historicky poslední Boží tělo už tak pěkné nebylo, byla jsem otrávená, někdejší nadšení vyprchalo a já se táhla jako sirup.

Mým největším kamarádem byl Ivánek Saxů, chodila jsem k nim hrát na piano. Vzorný chlapec, který měl samé jedničky, stejně jako já. Když jsem jednou dostala dvojku z jahelničku, řvala jsem celou cestu až domů, málem mě přejeli pivovarští koně. Ivánek šel za mnou a tvářil se soucitně, i pro něho by byla dvojka katastrofa.

Kamarády jsme zůstali celý život, i na stará kolena, která si ale on nepřipouštěl a začal se přátelit s pětadvacítkami. Jednou mi vyprávěl, jak se vracel z Austrálie a připojila se k němu mladá dívka, která na něm mohla oči nechat. „Nevím, co na mně ty mladý holky viděj,“ řekl, a tak jsem mu to vysvětlila – co si asi myslí mladá holka o dědkovi, který se vrací z dovolené v Austrálii? Ten asi nebude žít pouze ze starobního důchodu.

Ivan vystudoval matematicko-fyzikální fakultu, pracoval jako vědecký pracovník, ovšem pak přišla rakovina, kterou ignoroval. Ale ona neignorovala jeho a síly mu ubývaly. Když už nemohl řídit auto, sjednal